

Datum:
2026-08-25Diarienummer:
IFN-2026-00103Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen
Tjänsteskrivelse

Idrotts- och fritidsnämnden

Handläggare:
Ewa Wennmark

Remissyttrande över förslag på Plan för barn och ungas fria tid och reviderade uppgifter reglemente

Förslag till beslut

Idrotts- och fritidsnämnden beslutar

1. **att** till kommunstyrelsen avge yttrande över förslag till Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028, daterat 25 augusti 2026 samt
2. **att** till kommunstyrelsen avge yttrande över Reviderade uppgifter för idrotts- och fritidsnämnden i Reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder, daterat 25 augusti 2026.

Ärendet

Kommunstyrelsen beslutade den 27 maj 2026 att remittera förslag till Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028 samt reviderade uppgifter i reglementet, med svarstid senast den 3 september.

Planen för barn och ungas fria tid har en hög ambitionsnivå med fokus på jämlik fritid och ökad samordning mellan nämnder. Idrotts- och fritidsnämnden ser positivt på inriktningen men bedömer att ansvar, styrning och koppling till befintliga strukturer behöver tydliggöras för att planen ska bli genomförbar,

Förslaget till reviderat reglemente innebär en tydligare beskrivning av nämndens uppdrag. Nämnden är positiv men föreslår ytterligare förtydliganden, bland annat kring begreppet rörelse, ansvar för samverkan med föreningslivet samt hantering av bidrag och stöd.

Förslag till beslut är att anta yttrandena över Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028 samt över revideringen av nämndens reglemente.

Beredning

Ärendet är berett av kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen.

Barnperspektivet är centralt i ärendet och har beaktats i yttrandet, särskilt avseende jämlik tillgång till idrott, fritid och vilka barn som nås av olika insatser.

Klimatperspektivet bedöms påverkas indirekt, främst genom användning av närmiljöer och befintliga anläggningar, vilket kan bidra till minskade transporter.

Föredragning

Kommunstyrelsen beslutade den 27 maj 2026 att, utifrån en genomförd utredning om barn och ungas fria tid, ta fram ett förslag till plan för perioden 2026–2028 samt reviderade uppgifter i reglementet. Förslagen har skickats på remiss, med svarstid senast 3 september. Ärendet omfattar två delar: yttrande över en ny kommunövergripande plan för barn och ungas fria tid samt yttrande över revidering av idrotts- och fritidsnämndens uppdrag i reglementet.

Den föreslagna planen syftar till att skapa en mer jämlik fritid genom stärkt samordning, tydligare systemledning och en kommungemensam inriktning. Förslaget innebär ett utvecklat arbetssätt där flera nämnder och civilsamhället ska samverka mer systematiskt.

Inriktningen är relevant men att genomförandet kräver tydligare ansvarsfördelning mellan nämnderna och en tydlig koppling till befintliga arbetssätt och strukturer. Det gäller särskilt hur olika verksamheter kompletterar varandra, från skola till fritid och föreningsliv. I yttrandet lyfts också att föreningslivet har andra förutsättningar än kommunal verksamhet, vilket behöver beaktas i styrning och krav. För att nå fler barn, särskilt de som idag inte deltar, behöver både organiserade aktiviteter och öppna miljöer som parker och skolgårdar ingå.

Revideringen av nämndens reglemente innebär att förslaget är en mer samlad beskrivning av nämndens uppdrag att främja fysisk aktivitet och en aktiv fritid. Förslaget är en förbättring men vissa delar behöver förtydligas för att säkerställa en tydlig styrning. Det gäller bland annat definition av begreppet rörelse, ansvar för dialog och samverkan med föreningslivet samt nämndens roll i fördelning av bidrag och stöd. Även föreningsdrivna anläggningar och ansvar för nämndens stipendier bör framgå tydligare.

Förslag till beslut är att anta yttrandena över Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028 samt yttrande över revidering av nämndens reglemente.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet medför inga ekonomiska konsekvenser.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 25 augusti 2026
- Bilaga 1, Yttrande över förslag till Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028
- Bilaga 2, Yttrande över Reviderade uppgifter för idrotts- och fritidsnämnden i Reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder
- Bilaga 3, Förslag till reglemente för idrotts- och fritidsnämnden
- Bilaga 4, Remissversion Plan för barn och ungas fria tid

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen

Magnus Jansson
Biträdande
förvaltningsdirektör

Idrotts- och fritidsnämnden
Yttrande

dnr KSN-2026-01115

Handläggare:
Ewa Wennmark, Magnus Jansson

Idrotts- och fritidsnämndens yttrande över förslag till Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028

Planen har en hög ambitionsnivå och ett tydligt fokus på jämlik fritid. Det behöver dock tydliggöras vilka åldrar planen omfattar, då barns och ungas behov och förutsättningar ser olika ut i olika åldrar, på samma sätt som respektive nämnds uppdrag riktar sig till olika åldrar. Inriktningen mot ett mer sammanhållet ansvar, stärkt systemledning och en organisering som bättre stödjer samordning är positiv och utgör en viktig grund för att vidareutveckla arbetet med barn och ungas fria tid.

Det är särskilt angeläget att utveckla ett arbetssätt där olika delar av kommunens verksamhet samverkar mer systematiskt. En mer sammanhållen struktur skapar bättre förutsättningar för att nå fler barn och unga, använda resurser mer effektivt och arbeta mer långsiktigt utifrån faktiska behov.

Samtidigt innebär denna inriktning ett utvecklingssteg som behöver tydliggöra hur befintliga strukturer och olika uppdrag ska hänga ihop i praktiken. Idag finns ett etablerat system där nämnderna har olika, men kompletterande roller:

- UBN når alla barn genom skolan
- IFN möjliggör deltagande genom anläggningar och plats för fysisk aktivitet, lågtröskelaktiviteter såsom Summer Zone, aktivitetszoner, fritidsbank, bidrag och stöd till föreningslivet inom idrott
- KTN erbjuder verksamhet genom bibliotek, museiverksamhet, kulturskola, fritidsgård, allaktivitetshus, naturskola, teater och bidrag till föreningslivet inom sitt område
- SCN möjliggör deltagande för samhällsplacerade barn och unga
- OMN möjliggör genom särskilda stöd enligt LSS
- AMN möjliggör genom ekonomiskt bistånd
- GSN möjliggör genom parkområden, naturbad och lekplatser

Dessa skillnader i uppdrag behöver tydliggöras och tas tillvara i planens

genomförande.

Föreningslivet har en stark roll i barns fritid, men bygger på ideellt engagemang och delvis avgiftsfinansiering. Forskning visar att deltagande i föreningsidrott skiljer sig mellan socioekonomiska grupper, där barn i ekonomiskt svagare områden deltar i lägre grad. Samtidigt behöver idrottsrörelsen balansera mellan att möta medlemmarnas intressen och samhällets förväntningar.

Att i ökande grad använda föreningslivet som verktyg för jämlikhet innebär därför utmaningar. Ökade krav på tillgänglighet, inkludering och uppföljning kan leda till ökade kostnader och minskat ideellt engagemang. Det finns också en risk att mindre föreningar trängs undan.

För att stärka planens genomförbarhet behöver fokus i högre grad ligga på att knyta ihop befintliga strukturer och tydligare ansvar.

Detta kan med fördel göras genom att:

- arbeta utifrån gemensamma modeller som Pep kommun
- utveckla allaktivitetshus som lokala noder för aktiviteter
- skapa områdesbaserade inriktningar
- bygga vidare på etablerad samverkan mellan nämnder och föreningsliv
- stärka en sammanhängande kedja från skola till fritid och vidare till föreningsliv

För att planen ska få avsedd effekt och vara genomförbar behöver ansvarsfördelning, styrning och samverkan mellan nämnder och tillsammans med föreningslivet förtydligas.

Mot denna bakgrund lämnar nämnden följande synpunkter per målområde.

Målområde 1 – Ett samlat systemledarskap för barns och ungas fritid

Analys

Målområdet pekar på ett viktigt behov av systemledning. För att bli operativt behöver det tydligare utgå från befintliga strukturer och ansvarsfördelning mellan nämnderna.

Synpunkt på åtgärder

Åtgärderna behöver säkerställa att:

- tydligare ange ansvar per nämnd
- beskriva hur arbetet ska fungera i praktiken
- utgå från och utveckla befintliga strukturer såsom Pep-kommun, fritidsgårdar, allaktivitetshus, aktivitetszoner och andra lågtröskelaktiviteter

Annars finns risk att systemledarskapet blir övergripande snarare än operativt.

Målområde 2 – En gemensam strategisk inriktning och tydlig begreppsgrund

Analys

Planen behöver tydligare skilja mellan olika typer av verksamheter. Kommunal verksamhet, föreningsliv och spontana aktiviteter har olika uppdrag och förutsättningar.

Synpunkt på åtgärder

Åtgärderna behöver säkerställa att:

- olika verksamheters förutsättningar tydliggörs
- ansvar och styrning för bidrag, samverkan och andra insatser klargörs
- styrning och uppföljning anpassas efter respektive verksamhet
- föreningslivet inte likställs med kommunal verksamhet i kravbild

Målområde 3 – Jämlik tillgång till meningsfull fritid – med sänkta trösklar för deltagande

Analys

Målområdet är viktigt men riskerar att lägga mer fokus på organiserade aktiviteter än på faktiskt deltagande. Deltagandet i föreningsidrott påverkas i stor utsträckning av socioekonomiska villkor. Planen bör därför också lyfta betydelsen av närmiljöer som idrottsplatser, skolgårdar, lekplatser, parker och andra öppna ytor. Dessa miljöer är avgörande för spontan fysisk aktivitet och når alla barn, även de som inte deltar i organiserad verksamhet. Alla vill eller väljer inte organiserade aktiviteter, många barn och unga är aktiva på egen hand. Även Skol-IF har en viktig roll genom att sänka trösklarna till rörelse, till exempel genom låga kostnader och nära koppling till skoldagen.

Synpunkt på åtgärder

Åtgärderna behöver:

- ha tydligare fokus på vilka barn som deltar och de som står utanför fast de vill vara med
- Skol-IF är en viktig del i att nå fler barn med fysisk aktivitet. Verksamheten sker i anslutning till skoldagen och sänker trösklar kopplade till kostnader, transport och vårdnadshavares engagemang
- koppla samman skolans, fritidsverksamheternas, socialtjänstens och föreningslivets roller
- tydligare inkludera skolgårdar, lekplatser och andra offentliga miljöer som en del av utbudet av barn och ungas fria tid
- Inkludera aktivitetsledare och prova-på-verksamhet

Avgiftsåtgärden behöver särskilt justeras. En enhetlig modell riskerar att inte fungera utifrån föreningslivets villkor. I stället behövs:

- riktat föreningsstöd
- avgiftsfria samt lågtröskelverksamheter
- individuellt stöd och lotsning

Målområde 4 – Sammanhållen och strategisk samverkan med civilsamhället

Analys

Samverkan med civilsamhället är avgörande, men bygger på frivillighet och ideellt engagemang. Föreningslivets självständighet och de skilda förutsättningar som råder inom civilsamhället behöver respekteras.

Synpunkt på åtgärder

Åtgärderna behöver:

- tydliggöra vad föreningslivet förväntas bidra med
- koppla uppdrag till resurser
- säkerställa långsiktighet i relationen med civilsamhället

Annars finns risk för ojämn utveckling och begränsad effekt.

Målområde 5 – Hög kvalitet, relevant innehåll och stärkt kapacitet i fritidsverksamheter

Analys

Kapacitet ser olika ut i kommunal verksamhet och föreningsliv. Föreningslivet är beroende av ideella insatser.

Synpunkt på åtgärder

Åtgärder behöver:

- utgå från respektive verksamhets kapacitet
- kopplas till resurser

Krav på föreningslivet ska vara rimliga och tydliga. Vid ökade åtaganden behöver kompensation säkerställas. Nyttan ska överväga den arbetsinsats som krävs, så att ideellt engagemang och verksamhet för barn och unga inte påverkas negativt. Höga eller otydliga krav riskerar att minska ideellt engagemang, försvåra ledarrekrytering och i förlängningen begränsa verksamheten för barn och unga.

Synpunkter på styrning och organisering

Planens genomförande förutsätter en hög grad av samordning mellan nämnder med olika uppdrag och styrlogik. För att detta ska fungera behöver ansvar, mandat och resurser tydliggöras.

För att undvika otydlighet och dubbelarbete behöver det även framgå vilken nämnd som ansvarar för olika sakområden. Exempelvis bör det tydliggöras att frågor om stöd till idrottsföreningar hanteras av idrotts- och fritidsnämnden.

Flera av planens åtgärder kräver gemensam prioritering över nämndgränser. Detta ställer krav på en systemledning med tydligt mandat att hålla ihop helheten, samtidigt som skillnader i uppdrag tas tillvara.

En tydlig koppling mellan planens intentioner och nämndernas reglementen är en förutsättning för ett långsiktigt hållbart genomförande.

Sammanfattande bedömning

Den övergripande inriktningen mot ett mer sammanhållet system är positiv och nödvändig. För att nå full effekt behöver:

- ansvar och mandat tydliggöras,
- styrning utgå från befintliga strukturer
- skillnader mellan verksamheter tas tillvara

Mot dessa förtydliganden kan planen bidra till ett mer träffsäkert och långsiktigt arbete. En mer sammanhållen organisering skapar bättre förutsättningar för en tydligare kedja från skola till fritid och föreningsliv, mer träffsäkra insatser, starkare lokala noder, effektivare resursanvändning och ett bättre samspel med föreningslivet.

Kommunens modell för styrning genom program och handlingsplaner kan vara ett värdefullt komplement i arbetet för en jämlik och tillgänglig fritid för barn och unga. Ett barn- och ungdomspolitiskt program skulle exempelvis kunna bidra till ökad samordning och ett mer långsiktigt genomförande av insatser. Kultur-, idrotts- och fritidsnämnden bedömer samtidigt att det fortsatta arbetet bör inledas med att förvaltningens direktör tydliggör ansvar, mandat och tidplan för planens åtgärder innan genomförandet påbörjas.

Idrotts- och fritidsnämnden

Karolin Lundström
Ordförande

Anna Eriksson
Nämndsekreterare

Idrotts- och fritidsnämnden
Yttrande

dnr KSN-2026-01115

Handläggare:
Ewa Wennmark, Magnus Jansson

Idrotts- och fritidsnämndens yttrande över Reviderade uppgifter för idrotts- och fritidsnämnden i Reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder

Idrotts- och fritidsnämnden ser positivt på ambitionen att tydliggöra nämndens uppdrag och stärka fokus på ett aktivt liv i alla åldrar. Förslaget innebär en mer sammanhållen beskrivning av nämndens ansvar. Samtidigt bedömer nämnden att vissa centrala delar av uppdraget behöver förtydligas för att säkerställa en likvärdig ambitionsnivå som övriga nämnders reglementen.

Nämndens synpunkter

1. Förtydliga begreppet rörelse: Begreppet bör definieras eller kompletteras, då det annars riskerar att bli otydligt i styrning och uppföljning. Exempelvis kan det kopplas till fysisk aktivitet, idrott och aktiv fritid.
2. Reglementet bör tydliggöra nämndens ansvar för dialog och samverkan med föreningslivet och andra aktörer, eftersom detta utgör grund för behovsbedömning, utveckling av verksamheter, träffsäkert stöd samt planering av ändamålsenliga lokaler och anläggningar.
3. Föreningsbidrag och stödformer: Det bör framgå i reglementet att nämnden fördelar föreningsbidrag och andra stöd, i likhet med kulturnämndens skrivningar.
4. Föreningsdrivna anläggningar: Betydelsen av föreningsdrivna anläggningar bör synliggöras, både som del i infrastrukturen och som en förutsättning för ett brett utbud av verksamhet.
5. Stipendier: Nämndens ansvar att besluta om stipendier bör framgå tydligt.

Förslag på ny text:

Idrotts- och fritidsnämnden ansvarar för att främja fysisk aktivitet, idrott och en aktiv fritid genom hela livet. Nämnden skapar förutsättningar för rörelse genom tillgång till anläggningar, miljöer och stöd till föreningslivet.

Nämnden ansvarar för att tillgodose behovet av lokaler och anläggningar för barn- och ungdomsidrott liksom bredd-, elit- och paraidrott samt fritidsverksamhet. Nämnden ska också bidra till idrottens utveckling genom att planera, utveckla och anpassa lokaler och anläggningar utifrån förändrade behov. Nämnden är en sammanhållande part för samverkan kring lokaler och anläggningar för idrotts- och fritidsverksamhet i kommunkoncernen. Nämnden hanterar upplåtelse av inhyrda och kommunkoncernens egenägda lokaler och anläggningar för idrotts- och fritidsverksamhet, samt ansvarar för fördelning av tider.

Nämnden ger föreningslivet möjlighet att bedriva idrotts- och fritidsverksamhet för barn, ungdomar och äldre genom föreningsbidrag. Nämnden samverkar och för dialog med föreningar och andra aktörer inom ansvarsområdet. Nämnden fördelar föreningsbidrag och andra stödformer samt verkar för goda förutsättningar för föreningsdrivna anläggningar och verksamheter.

Nämnden är en sammanhållande part för samverkan kring lokaler och anläggningar inom kommunkoncernen.

Nämnden beslutar om stipendier inom sitt ansvarsområde.

Paragraf 45 § (reviderad)

Idrotts- och fritidsnämnden ansvarar för:

- kommunens idrotts- och fritidsverksamhet som främjar folkhälsa genom fysisk aktivitet, idrott och en aktiv fritid genom hela livet,
- upplåtelse av inhyrda och kommunkoncernens egenägda lokaler och anläggningar för idrotts- och fritidsverksamhet, inklusive ansvar för fördelning av tider i idrottsanläggningar,
- planering, utveckling och förvaltning av kommunens anläggningar och utemiljöer för fysisk aktivitet och idrott,
- dialog och samverkan med föreningslivet och andra aktörer inom ansvarsområdet,
- fördelning av föreningsbidrag och andra stöd som bidrar till föreningarnas utveckling inom idrotts- och fritidsverksamhet,
- att skapa förutsättningar för att stödja föreningsdrivna anläggningar som ett komplement till kommunens anläggningar och som en del av den samlade infrastrukturen för idrott och fysisk aktivitet,
- beslut om stipendier inom idrotts- och fritidsområdet.

Idrotts- och fritidsnämnden

Karolin Lundström
Ordförande

Anna Eriksson
Nämndsekreterare

Förslag till reglemente för idrotts- och fritidsnämnden och kulturnämnden

I reglementet sker fördelning av ansvaret för de obligatoriska uppgifter som getts kommunen via lagstiftning samt övriga uppgifter som kommunfullmäktige beslutat om ska delegeras till nämnderna.

I nuvarande reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder i Uppsala kommun (KSN-2025-02700) beskrivs idrotts- och fritidsnämnden samt kulturnämnden enligt nedan:

Idrotts- och fritidsnämndens uppgifter

45 § Idrotts- och fritidsnämnden ansvarar för

1. kommunens idrotts- och fritidsverksamhet, utom den fritidsverksamhet för vilken kulturnämnden ansvarar,
2. upplåtelse av inhyrda och egenägda lokaler och anläggningar för idrotts- och fritidsverksamhet,
3. att ta ett särskilt ansvar för folkhälsa utifrån perspektivet fysisk aktivitet.

Kulturnämndens uppgifter

46 § Kulturnämnden ansvarar för

1. kommunens konst-, kultur- och kulturarvsfrågor samt därtill hörande verksamheter som inte tillhör plan- och byggnadsnämnden och namngivningsnämnden ansvarsområden,
2. folkbiblioteksverksamhet enligt bibliotekslagen (2013:801),
3. fritidsgårdar, öppen fritidsverksamhet enligt skollagen (2010:800) samt övrig kultur- och fritidsverksamhet för barn och unga, utom den fritidsverksamhet för vilken idrott- och fritidsnämnden ansvarar,
4. kommunens kulturskola,
5. kommunens naturskola,
6. kommunens konstnärliga gestaltungsprojekt, konstinköp och konstsamlingar,
7. kommunens officiella nationaldagsfirande och medborgarskapsceremonin enligt lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,
8. stöd till bygdegårdar och andra allmänna samlingslokaler.

Förslag på justerat reglemente

Idrotts- och fritidsnämndens uppgifter

Idrotts- och fritidsnämnden ansvarar för att främja rörelse genom att göra det möjligt att idrotta och ha en aktiv fritid i livets alla skeden.

Nämnden ansvarar för att tillgodose behovet av lokaler och anläggningar för barn- och ungdomsidrott liksom bredd-, elit- och paraidrott samt fritidsverksamhet. Nämnden är en sammanhållande part för samverkan kring lokaler och anläggningar för idrotts- och fritidsverksamhet i kommunkoncernen. Nämnden hanterar upplåtelse av inhyrda och kommunkoncernens egenägda lokaler och anläggningar för idrotts- och fritidsverksamhet.

Nämnden ger föreningslivet möjlighet att bedriva idrotts- och fritidsverksamhet för barn, ungdomar och äldre genom föreningsbidrag. Nämnden samverkar och för dialog med föreningar och andra aktörer inom nämndens ansvarsområde som en del i arbetet med att forma och upprätthålla riktlinjer och mål för föreningsstöd inom nämndens ansvarsområde.

45 § Idrotts- och fritidsnämnden ansvarar för

- kommunens idrotts- och fritidsverksamhet som främjar rörelse,
- upplåtelse av inhyrda och kommunkoncernens egenägda lokaler och anläggningar för idrotts- och fritidsverksamhet,
- förvaltning och vidareutveckling av anläggningar i utemiljö som främjar rörelse och fysisk aktivitet,

Kulturnämndens uppgifter

Kulturnämnden ansvarar för kommunens kultur- och konstverksamhet, kulturarvsfrågor, kultur-, natur- och fritidsverksamhet för barn och unga, samt genomförande av kommunens officiella nationaldagsfirande och medborgarskapsceremoni.

Nämnden är huvudman för kommunens folkbiblioteksverksamhet, kulturhus, museer, kulturscener, kulturskola, fritidsgårdar, öppen fritidsverksamhet och naturskola.

Nämnden fördelar bidrag till det professionella fria kulturlivet, lokal kultur och amatörkultur, studieförbundsverksamhet, nationella minoriteters föreningar, viss verksamhet inom det finska förvaltningsområdet, lokalhållande organisationer, utveckling av allmänna samlingslokaler, samt kultur- och fritidsverksamhet för barn och unga.

Nämnden fördelar stipendier inom kultur- och konstområdet, samt beslutar om kommunens fristadsstipendiat. Nämnden ansvarar också för kommunens konstnärliga gestaltungsprojekt, konstinköp och konstsamlingar.

46 § Kulturnämnden ansvarar för

- kommunens konst-, kultur- och kulturarvsfrågor samt därtill hörande verksamheter som inte tillhör plan- och byggnadsnämnden och namngivningsnämnden ansvarsområden,
- folkbiblioteksverksamhet enligt bibliotekslagen (2013:801),
- fritidsgårdar, öppen fritidsverksamhet enligt skollagen (2010:800) samt övrig kultur- och fritidsverksamhet för barn och unga, utom den fritidsverksamhet som främjar rörelse för vilken idrott- och fritidsnämnden ansvarar,
- kommunens kulturskola,
- kommunens naturskola,
- kommunens konstnärliga gestaltungsprojekt, konstinköp och konstsamlingar,
- kommunens officiella nationaldagsfirande och medborgarskapsceremonin enligt lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,
- stöd till bygdegårdar och andra allmänna samlingslokaler,
- stöd till Barnombudet

Aktiverande styrdokument

Datum:
2026-05-13

Diarienummer:
KSN-2026-01115

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:
XX

Remissversion:

Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Uppsala kommun har i Mål och budget 2025–2027 formulerat ett uppdrag om att utreda hur ansvaret för barn och ungas fria tid ska organiseras. Uppdraget, som ingår i fokusmålet *”Tryggheten – Uppsala ska bli tryggare med jämlika livsvillkor”*, syftar till att stärka barns och ungas möjligheter till en meningsfull, jämlik och tillgänglig fritid. Denna plan innehåller de rekommendationer hur ansvaret för barn och ungas fria tid ska organiseras inom kommunen för att uppnå ökad tillgång, bättre resursutnyttjande och starkare samverkan. Den fokuserar på hela kommunens ansvar – både i den egna verksamheten och i samspel med civilsamhälle och föreningsliv – och omfattar både stad och landsbygd.

Planen ger en samlad bild av vilka principer, målområden och åtgärder som behövs för att Uppsala kommun ska stärka styrning, ansvarsfördelning och organisering av arbetet med barn och ungas fria tid.

Syfte

Syftet med planen är att säkra att förtydliga nämnders och bolagsstyrelserns ansvar och roller i arbetet med att stärka barns och ungas möjligheter till en meningsfull, jämlik och tillgänglig fritid. Åtgärderna i planen underlättar för nämnder och bolagsstyrelser att identifiera sina delar av ett målområde och integrera det i sin verksamhets- och affärsplanering. På så sätt har planen en tydligt styrande effekt och kan påskynda måluppfyllelsen.

Omfattning

Planen beskriver principer, målområden och åtgärder Uppsala kommunkoncern ska prioritera under 2026 till 2028.

Ansvar, genomförande och spridning

Kommunstyrelsen fattar beslut om planen och ansvarar för att leda och samordna det koncerngemensamma arbetet. Kommunstyrelsen ansvarar för planens spridning och för att stödja nämnder och bolagsstyrelser i sitt arbete.

Alla berörda nämnder och styrelser ansvarar för att integrera arbetet med utpekade åtgärder i sina respektive verksamheter och har verksamhetsansvar i att på så sätt bidra till planens samordning, uppföljning och måluppfyllelse. Varje nämnd och bolagsstyrelse ska integrera de åtgärder de får utpekat ansvar för i sin ordinarie verksamhetsplanering.

Eftersom flera nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för kommunens arbete för barn och ungas fria tid krävs god samverkan, internt och externt.

Principer, målområden och åtgärder, samt ansvariga

Samtliga målområden och åtgärder utgår från fyra organisationsgrundande principer som bör fungera som referensram i kommunens fortsatta arbete. Principerna har vuxit fram ur ett utredningsarbete med intervjuer, dokumentstudier och gemensamma dialoger. De speglar återkommande spänningar, behov och utvecklingsområden snarare än färdiga lösningar. Syftet med principerna är att ge stöd för att pröva och väga alternativa lösningar samt tydliggöra vilka krav som bör vara uppfyllda oavsett organisatorisk modell. Principerna bör inte ses som ett alternativ till beslut om nämndansvar eller förvaltningsstruktur utan som ett ramverk för analys, utveckling och gemensam förståelse. De ställer krav på tydligare politiskt ansvar för helheten, stärkt systemledning, en organisering som bättre stödjer samordning och långsiktighet och de bör utgöra grunden för kommunens förhållningssätt till organisering av arbetet med barn och ungas fria tid.

Princip 1: Barn och ungas behov som utgångspunkt för ansvar och organisering

En övergripande princip är att ansvar och organisering för barn och ungas fria tid i första hand ska utgå från barns faktiska behov och livssituation – inte från verksamhets-, nämnd- eller förvaltningsgränser. Principen innebär att organiseringen behöver utformas så att barn och unga möter en sammanhängande logik i sin vardag, oavsett hur kommunen internt är organiserad.

Detta innebär att:

- ansvar behöver samordnas för att undvika glapp mellan verksamheter och åldersövergångar,
- organiseringen behöver stödja kontinuitet och tillgängliga övergångar mellan skola, idrott, fritid, kultur och andra relevanta arenor,
- uppdrag i högre grad bör definieras utifrån målgrupper och delmålgrupper (till exempel ålder, geografi, socioekonomi och funktionsnedsättning) för att möjliggöra långsiktig planering och likvärdighet.

En organisering lever upp till principen i den mån den minskar risken för att barn och unga faller mellan ansvar, och i den mån den stödjer sammanhängande övergångar i barns vardag.

Princip 2: Samordnat ansvar och tydlig systemledning

En andra central princip är att området kräver en tydlig styrkedja och ett sammanhållet ansvar för helheten kring barn och ungas fria tid. Utredningen visar att området i dag präglas av parallella strukturer där olika verksamheter verkar utifrån skilda uppdrag, mål och logiker. Utan en sammanhållande funktion tenderar samordning att bli personberoende och svår att upprätthålla över tid.

Den organisatoriska principen innebär att kommunen behöver:

- en tydlig funktion för systemledning som kan hålla ihop helheten,
- ett uttalat ansvar för att samordna mål, prioriteringar och uppföljning,
- strukturer för gemensamt lärande och utveckling över nämnd- och förvaltningsgränser.

En organisering lever upp till principen i den mån den möjliggör gemensam prioritering och uppföljning över organisatoriska gränser, och minskar beroendet av informella lösningar.

Princip 3: Geografisk närhet kombinerad med gemensam struktur

En tredje princip är att verksamheter för barn och unga behöver vara geografiskt nära och lokalt förankrade, samtidigt som likvärdighet kräver gemensamma strukturer. Lokala verksamheter behöver kunna anpassas efter olika stadsdelars och orters behov, men de måste också ingå i ett sammanhållet kommunalt system där kvalitet, kompetens och utveckling hålls ihop.

Denna princip innebär att:

- verksamheter ska kunna anpassas efter lokala behov i stadsdelar och på landsbygd,
- samtidigt som kompetensförsörjning, metodutveckling, uppföljning och kvalitetsarbete samordnas på kommunövergripande nivå.

En organisering lever upp till principen i den mån den kombinerar lokal handlingsfrihet med gemensamma stödstrukturer som skapar likvärdighet i kvalitet och tillgång.

Princip 4: Professionella team med gemensamt uppdrag

En kompletterande utgångspunkt är att organiseringen bör stödja professionella team med ett gemensamt uppdrag för barn och ungas fria tid. Syftet är att minska risken för parallella spår och stuprör när olika professioner verkar utifrån skilda logiker.

Detta innebär att:

- uppdrag och arbetssätt bör utformas så att olika kompetenser samverkar mot gemensamma mål,
- roller och samarbetsformer bör stödja gemensam planering och gemensamt lärande,
- organiseringen bör underlätta samarbete mellan exempelvis fritidsledare, ungdomscoacher, kulturarbetare och andra relevanta funktioner.

En organisering lever upp till principen i den mån den skapar tydliga gemensamma uppdrag och minskar strukturer som driver isär professioner.

Målområde 1: Ett samlat systemledarskap för barns och ungas fria tid

Kommunens arbete med barn och ungas fria tid ska bedrivas utifrån ett samlat systemperspektiv där ansvar, styrning och uppföljning hänger ihop. I dag är området fördelat mellan flera nämnder, förvaltningar och bolag, med olika uppdrag och styrlogiker. Detta innebär att arbetet i stor utsträckning sker parallellt och att samverkan ofta är beroende av personliga kontakter snarare än tydliga strukturer.

För barn och unga får detta konkreta konsekvenser. Deras fritid formas i flera olika verksamheter samtidigt – skola, fritidsverksamhet, föreningsliv och sociala insatser – men utan att dessa alltid hänger samman. Det finns därmed en risk att barn hamnar mellan verksamheter, att insatser inte når rätt målgrupper eller att resurser används ineffektivt.

Ett utvecklat systemledarskap innebär att kommunen går från ett uppdelat arbetssätt till en sammanhållen styrning där helheten prioriteras. Det handlar inte om att skapa en ny organisation, utan om att tydliggöra ansvar, mandat och gemensam riktning så att befintliga verksamheter kan verka tillsammans. En sådan inriktning stärker kommunens möjligheter att arbeta förebyggande, långsiktigt och jämlikt.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Tydliggöra ansvar och implementera arbetssätt för systemledning för barn och ungas fria tid. Det innefattar att förtydliga ansvar för gemensam planering, prioritering och uppföljning, inklusive hur samverkan initieras, leds och följs upp.			
Genomföra en översyn av berörda nämnders och bolagsstyrelser ansvar, reglementen och ägardirektiv för att delar och helhet i roller, minska överlappningar samt stärka deras involvering i arbetet med barn och ungas fria tid.			
Införa en gemensam modell för styrning och uppföljning av barn och ungas fria tid.			

Målområde 2: En gemensam strategisk inriktning och tydlig begreppsgrund

Kommunen ska ha en gemensam och tydlig strategisk inriktning för arbetet med barn och ungas fria tid. I dagsläget används begreppet olika i olika delar av organisationen, vilket leder till otydlighet i både ansvar och mål. Denna otydlighet påverkar hur verksamheter prioriterar, hur resurser fördelas och hur resultat följs upp. När olika verksamheter utgår från olika definitioner av fritid försvåras arbetet med att skapa en gemensam riktning. Det riskerar också att leda till att viktiga grupper av barn inte nås, eller att insatser utformas utan tillräcklig kunskap om deras samlade behov.

En tydlig strategisk inriktning syftar till att samla kommunen kring en gemensam målbild för vad fritiden ska bidra till: god hälsa, trygghet, delaktighet och jämlika livsvillkor. I detta ingår att tydliggöra fritiden som en del av kommunens förebyggande arbete och att utgå från principen om universell prevention – det vill säga att insatser ska nå alla barn och unga, men särskilt stärka de som har störst behov.

En central del i den strategiska inriktningen är att säkerställa att barn och ungas perspektiv tas tillvara i planering, utveckling och beslutsfattande. För att strategin ska bli relevant och träffsäker behöver barns och ungas erfarenheter systematiskt tas tillvara och integreras i kommunens styrning.

Detta målområde skapar därmed en gemensam grund för övriga mål, och gör det möjligt att styra mer samlat över organisatoriska gränser.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Stärka den politiska samordningen genom att implementera ett strategiskt forum med representanter från berörda nämnder och bolagsstyrelser			
Identifiera och fastställa gemensamma begrepp, mål och principer för barn och ungas fria tid.			

Ta fram en kommunövergripande modell för barns och ungas delaktighet kopplad barns och ungas perspektiv till uppföljning och utveckling, så att deras synpunkter används aktivt för att justera utbud, arbetssätt och prioriteringar inom området. Den ska även säkerställa strukturer för att nå barn som i dag inte deltar i organiserad fritid.			
Tydliggöra ansvar för samordning av delaktighetsarbetet, så att inflytande inte blir beroende av enskilda verksamheter eller medarbetare.			
Skapa återkommande och långsiktiga former för dialog med barn och unga, exempelvis genom: återkommande dialogforum kopplade till fritidsverksamheter, strukturerade former för barn- och ungdomsperspektiv i utvecklingsarbete. Den ska innehålla gemensamma ramar för hur barn och unga ska involveras och i vilka frågor inflytande ska ske, på vilka nivåer (verksamhet, område, kommunövergripande), och hur återkoppling ska säkerställas.			

Målområde 3: Jämlig tillgång till meningsfull fritid – med sänkta trösklar för deltagande

Alla barn och unga i Uppsala ska ha reell möjlighet att delta i fritidsaktiviteter. I dag varierar deltagandet beroende på faktorer som bostadsområde, ekonomiska förutsättningar, tillgång till information och stöd samt funktionsförmåga.

Det innebär att fritiden riskerar att förstärka skillnader i livsvillkor. Barn som redan har goda förutsättningar deltar i högre grad, medan andra står utanför – trots att det är dessa barn som ofta har störst behov av trygga sammanhang och vuxenstöd.

En central del av detta målområde är att minska de trösklar som hindrar deltagande. Det handlar inte enbart om att öka utbudet, utan om att säkerställa att barn faktiskt kan och vill delta. Avgifter, krav på utrustning och behov av organisatoriskt stöd kan utgöra avgörande hinder. Utredningen visar att dagens avgiftsmodeller mellan olika verksamheter inte alltid är logiska och kan slå orättvist mot barn och familjer.

En mer jämlig fritid förutsätter därför att kommunen aktivt arbetar med att utveckla modeller som gör det enklare att delta – exempelvis genom lågtröskelverksamhet, samordnade avgiftsmodeller och stöd till barn som behöver hjälp att ta första steget.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Genomföra en samlad kartläggning av tillgång till och deltagande i kultur-, idrotts- och fritidsverksamheter i hela kommunen.			
Ta fram en kommunövergripande modell för avgifter och ekonomiska villkor som främjar jämligt deltagande.			
Utveckla och skala upp lågtröskelverksamheter (avgiftsfria, öppna och tillgängliga aktiviteter). Det innefattar att: kartlägga nuvarande utbud och identifierar vita fläckar i kommunen, tydliggöra vad som kännetecknar lågtröskelverksamhet i kommunens kontext, ange principer för finansiering, samverkan och uppföljning samt tydliggör ansvar och mandat i gränsytan mellan kommunal verksamhet och civilsamhälle.			
Införa en fritidslotsfunktion för barn som står utanför fritidsaktiviteter.			

Målområde 4: Sammanhållen och strategisk samverkan med civilsamhället

Civilsamhälle och föreningsliv är avgörande för barn och ungas fritid. En stor del av aktiviteterna organiseras av ideella aktörer, och kommunens roll är i hög grad möjliggörande. Samtidigt visar utredningen att styrningen av denna relation är otydlig och splittrad.

Detta innebär att föreningar möter olika delar av kommunen beroende på fråga, och att förutsättningarna varierar mellan olika typer av aktörer. Större föreningar har ofta bättre kapacitet att ta del av stöd, medan mindre och mer inkluderande aktörer kan ha svårare att etablera sig.

För barn och unga innebär detta att tillgången till aktiviteter blir beroende av lokala förutsättningar och föreningslivets kapacitet. En mer strategisk samverkan syftar till att jämnar ut dessa skillnader och säkerställa att kommunens stöd når fler barn.

Det kräver att kommunen samordnar sina kontaktvägar, utvecklar sina bidragssystem och bygger långsiktiga relationer med civilsamhället utifrån gemensamma mål.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Integrera civilsamhällets organisationer, studieförbund och andra samhällsaktörer i mer långsiktiga och tydligt ledda samverkansformer för att samverkan ska få verklig effekt i barns och ungas livsvillkor.			
Se över och utveckla bidragssystemen med fokus på barn och ungas deltagande och jämlikhet.			
Stärka kommunkoncernintern samverkan och utveckla gemensamma arbetssätt kring förebyggande arbete, övergången mellan skoldag och fri tid, användning och planering av lokaler där skola och verksamheter och arenor för barn och ungas fria tid möts, samordning kring barns vardag i olika åldrar, återkommande analys av barns behov i olika delar av kommunen.			

Målområde 5: Hög kvalitet, relevant innehåll och stärkt kapacitet i fritidsverksamheter

För att fritiden ska göra verklig skillnad krävs inte bara tillgång till aktiviteter, utan också att verksamheterna håller hög kvalitet. Utredningen visar att kvalitet och innehåll varierar, och att verksamheter i vissa fall riskerar att bli alltför passiva eller otydliga i sitt uppdrag.

Samtidigt pekas personalens kompetens, kontinuitet och arbetssätt ut som avgörande faktorer för verksamheternas kvalitet. I en verksamhet som bygger på relationer och förtroende är detta särskilt viktigt.

Målområdet innebär att kommunen behöver stärka sin genomförandekapacitet. Det handlar om att skapa förutsättningar för verksamheter som: erbjuder trygga mötesplatser, har ett innehåll som engagerar och utvecklar samt kan möta olika gruppers behov. Samtidigt behöver kommunen arbeta mer samlat med kompetensutveckling och skapa förutsättningar för lärande mellan verksamheter.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Stärk styrningen för ökad likvärdighet: Kommunen bör följa upp kvalitet, tillgänglighet och målgruppsstillgång utifrån gemensamma indikatorer.			
Säkerställa långsiktiga förutsättningar för bemanning och kontinuitet i verksamheterna.			
Säkerställ strukturerade och dokumenterad samverkan, som minskar personberoende och skapar mer likvärdiga strukturer mellan skolan, socialtjänst och kultur-, idrott- och fritidsverksamhet.			
Etablera en gemensam stödstruktur för kompetensutveckling inom området barn och ungas fria tid med riktade insatser som når hela kommunen och bidrar till likvärdig kvalitet. Den ska bygga på uppdragets kärna – inte verksamhetsgränser – och omfatta alla professioner som verkar i området.			
Etablera forum för gemensamt lärande och erfarenhetsutbyte.			

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för planen och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av planen. Alla berörda nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer upp planen i ordinarie programuppföljning och kan sedan revidera den vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Relaterade dokument

- Kulturpolitiskt program
- Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Idrottspolitiskt program
- Landsbygdsprogram för Uppsala kommun
- Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete
- Lokalförsörjningsplaner

Utredningar från Uppsala kommun

- Återrapportering och förslag på åtgärder kring barn och ungas fria tid (KSN-2026-01115)
- Kultur- och fritidsaktiviteter för en meningsfull fritid, oktober 2025, Gullers Grupp